

NJ 1997, 533: Uitlevering ontoelaatbaar als aannemelijk is dat opgeëiste persoon is gefolterd in verband met zaak waarvoor uitlevering is gevraagd ...

Klik hier om het document te openen in een browser venster

Instantie:	Hoge Raad (Strafkamer)	Datum:	15 oktober 1996
Magistraten:	Hermans, Keijzer, Bleichrodt, Corstens, Aaftink	Zaaknr:	103862U
Conclusie:	A-G Meijers	LJN:	ZD0547
Noot:	-	Roepnaam:	-
Brondocumenten:	ECLI:NL:HR:1996:ZD0547, Uitspraak, Hoge Raad (Strafkamer), 15-10-1996		

Wetgeving: EVRM art. 3; EUV art. 1; UW 1967 art. 8; UW 1967 art. 10; VN-Folterverdrag art. 3 lid 1

Brondocument: HR, 15-10-1996, nr 103862U

Essentie

Uitlevering ontoelaatbaar als aannemelijk is dat de opgeëiste persoon is gefolterd in verband met de zaak waarvoor uitlevering is gevraagd. Onderzoeksplicht van de uitleveringsrechter.

Bewerkte uitspraak

Voorgaande uitspraak

Arrest

op het beroep in cassatie tegen een uitspraak van de Arrondissementsrechtbank te Breda van 13 maart 1996 omtrent een verzoek van de Republiek Turkije tot uitlevering van H.B., ten tijde van de bestreden uitspraak gedetineerd in een Huis van Bewaring in Nederland, adv. mr. Th.A. de Roos te Amsterdam.

Rechtbank:

Feiten met betrekking waartoe de uitlevering toelaatbaar is verklaard

De feiten waarvan B. wordt verdacht en waarvoor zijn uitlevering wordt gevraagd — en met betrekking waartoe de uitlevering door de Rechtbank toelaatbaar is verklaard — houden, naar de Rechtbank heeft vastgesteld, het volgende in: het oprichten van een organisatie voor het verkrijgen van verdovende middelen, het leiding geven daaraan, en het daarvan deel uitmaken.

Verweer

De raadslieden van B. hebben onder meer aangevoerd dat deze door Turkse politiefunctionarissen bij een of meer verhoren, in verband met de zaak met betrekking waartoe zijn uitlevering is verzocht, is gefolterd. Volgens een door de verdediging overgelegd rapport van een forensisch arts van het Turkse ministerie van justitie zijn bij B., na diens verblijf in het bureau van de narcoticabrigade, verwondingen geconstateerd. De desbetreffende politiefunctionarissen, zo is aangevoerd, zijn wegens een klacht van B. dienaangaande vervolgd en weliswaar door een Turkse rechtbank (in meerderheid oordelend) vrijgesproken van telastegelegde marteling, maar dat vonnis is door de Turkse Hoge Raad vernietigd. Voorts is onder meer een beroep gedaan op een openbare verklaring als bedoeld in art. 10, tweede lid, van het Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en

onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (Trb. 1988, 19), van 1992, welke verklaring als conclusie van het Europees Comité inzake de voorkoming van folteringen en onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen onder meer inhoudt dat 'the practice of torture and other forms of severe ill-treatment of persons in police custody remains widespread in Turkey'.

De raadsleden van de opgeëiste persoon hebben verder aangevoerd dat de Turkse autoriteiten de beschuldigingen hebben verzonnen om een uitlevering mogelijk te maken, die in wezen niet op een algemeen delict is gebaseerd, maar om politieke redenen wordt gevraagd. In feite is de beschuldiging dat betrokkene zich inspant voor de Koerdische bevolking en openlijke kritiek op hoge functionarissen uit terzake van drugshandel, moord en corruptie. Sinds 1991 wordt openlijk op hem jacht gemaakt en gesteld is dat betrokkene op de 'lijst van Ciller' is geplaatst. Veel andere personen die op die lijst stonden zijn inmiddels geliquideerd.

Voorts hebben de raadsleden aangevoerd dat gevreesd moet worden dat jegens betrokkene na uitlevering de mensenrechten niet in acht zullen worden genomen. Deze te verwachten schending van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) dient in de beoordeling of de uitlevering toelaatbaar moet worden verklaard ten volle aan de orde te komen. De raadsleden hebben betoogd dat deze vraag aan het recht en niet aan het beleid moet worden overgelaten. De conclusie van de raadsleden is dat de uitlevering ontoelaatbaar moet worden verklaard, althans dat aan de minister zal worden geadviseerd niet tot uitlevering over te gaan.

De rechtbank stelt ten eerste vast dat uitlevering wordt gevraagd voor een algemeen delict, namelijk het leiden c.q. deelnemen aan een misdadige organisatie die zich bezighoudt met drugsdelicten. Dat hier sprake zou zijn van een politiek delict of een daarmee samenhangend feit is niet aannemelijk geworden. Om een dergelijk feit zou het kunnen gaan indien was betoogd dat de feiten zijn gepleegd om geld te verwerven ten behoeve van een politiek doel, maar dat is niet gesteld; betrokkene heeft blijkens door hem overgelegde kranteninterviews juist ontkend van een als misdadig aangemerkte Koerdische afscheidsbeweging deel te hebben uitgemaakt. Voorts stelt de rechtbank vast dat de last tot aanhouding en de daaraan ten grondslag liggende verdenking in Turkije door een rechter is getoetst.

Ten tweede dient aan de orde te komen of de vraag welke rol de bepalingen van het EVRM in een uitleveringsprocedure hebben door de rechter of door de minister van justitie moet worden beantwoord.

In het algemeen geldt tussen verdragsluitende partijen een vertrouwensbeginsel, maar wanneer blijkt dat de opgeëiste persoon door zijn uitlevering zou worden blootgesteld aan risico van een flagrante inbreuk op enig hem op grond van het EVRM toekomend recht, kan dit algemene vertrouwensbeginsel worden beperkt. De rechtbank kan deze factoren niet in haar oordeel over de toelaatbaarheid van de verzochte uitlevering betrekken, daar haar onvoldoende vaststaande feiten ter beschikking staan.

Op grond van het bovenoverwogene is de rechtbank niet gebleken van gronden die aan toelaatbaarverklaring van de uitlevering van de opgeëiste persoon in de weg staan.

Cassatiemiddel:

Schending van het recht, in het bijzonder van art. 3 EVRM en art. 3 van het VN-Verdrag tegen foltering, doordat de Rechtbank de door Turkije verzochte uitlevering toelaatbaar heeft verklaard en de Minister van Justitie slechts heeft geadviseerd het verzoek tot uitlevering niet in te willigen wegens te verwachten schending van de mensenrechten in Turkije, terwijl zij de uitlevering ontoelaatbaar had moeten verklaren.

Toelichting:

Namens requirant is ter zitting van de Rechtbank d.d. 6 maart 1996 het volgende verweer gevoerd: (enz.; zie Rechtbank; red.)

Daarop is door de Rechtbank als volgt gerespondeerd: (enz.; zie Rechtbank; red.)

De Rechtbank adviseert echter wel de Minister van Justitie het verzoek niet in te willigen op grond van het feit dat 'onvoldoende zeker is dat de rechten die betrokkene op basis van het EVRM heeft ook na de uitlevering blijvend zullen zijn gewaarborgd'. Dit oordeel baseert de Rechtbank op het feit dat de Turkse Rechtbank al wel een vonnis heeft gewezen en dat van belang is dat een van de Rechter's een dissenting opinion heeft gegeven, hetgeen volgens de Rechtbank een basis kan zijn voor het aannemen van ernstige verdenkingen dat betrokkene is gefolterd. Voorts verwijst de Rechtbank naar de beschuldigingen van Amnesty International aan het adres van de Turkse overheid.

De Rechtbank miskent met haar beslissing tot toelaatbaarverklaring dat in casu het risico van een flagrante inbreuk op een aan requirant ingevolge art. 6 lid 1 EVRM toekomend recht met zich meebrengt dat de conform art. 1 EVRM op Nederland rustende verplichting om dat recht te verzekeren zwaarder moet wegen dan de verplichting van de uitlevering (zie HR 9 april 1991, *NJ* 1991, 696; HR 29 januari 1991, *DD* 91.175). Namens requirant is in feitelijke instantie ook gewezen op het Soeringarrest (7 juli 1989, *NJ* 1989, 158). Het Straatsburgse Hof heeft in deze beslissing uitgemaakt dat een uitlevering bestreken wordt door het EVRM indien het gaat om een dreigende schending van art. 3 EVRM. In feitelijke instantie is namens requirant voorts nog gewezen op de Altun-beslissing van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens in de zaak Altun tegen de Bondsrepubliek Duitsland (ook een zaak tegen Turkije). Terecht ontkent de Rechtbank niet de mogelijkheid dat uit het EVRM voortvloeiende verplichtingen zwaarder kunnen wegen dan verplichtingen gebaseerd op het Europees Uitleveringsverdrag (EUV). De Rechtbank overweegt evenwel dat de bij de behandeling van het uitleveringsverzoek gebleken risicofactoren niet in haar oordeel over de toelaatbaarheid kunnen worden betrokken omdat haar onvoldoende vaststaande feiten ter beschikking zouden staan. Deze overweging is echter kennelijk onjuist omdat de Rechtbank blijkens de motivering van haar advies aan de Minister heeft vastgesteld dat er een basis kan zijn voor het aannemen van ernstige verdenkingen dat betrokkene is gefolterd, en voorts wijst op de beschuldigingen van Amnesty International. Daarnaast is van belang de — in cassatie vaststaande — omstandigheid dat requirant, als vooraanstaand en gevreesd criticus van de Turkse overheid en als Koerd die opkomt voor zijn volk, is geplaatst op de zogenaamde (doden)lijst van Ciller. Het feit dat hij reeds gemarteld is in combinatie met de andere ernstige indicaties leiden tot de conclusie dat de uitlevering een schending van art. 1 en art. 3 EVRM zou opleveren.

Uitlevering van requirant zou ook strijdig zijn met art. 3 eerste lid van het VN-Verdrag tegen foltering: geen enkele staat die partij is bij dit verdrag (waaronder Nederland en Turkije) mag een persoon uitzetten of terugzenden ('refouler') naar/uitleveren aan een andere staat wanneer er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat hij daar gevaar zou lopen te worden onderworpen aan foltering. Het tweede lid luidt als volgt:

'For the purpose of determining whether there are such grounds, the competent authorities shall take into account all relevant considerations including, where applicable, the existence in the State concerned of a consistent pattern of gross, flagrant or mass violations of human rights.'

Op 27 april 1994 nam het Antifolter-comité een beslissing in de zaak Mutombo tegen Zwitserland. Gezien de specifieke omstandigheden in deze zaak (het algemeen patroon van mensenrechtenschendingen in Zaire alsmede persoonlijke omstandigheden van de klager, onder andere het gegeven dat hij reeds in Zaire gefolterd was) moet naar het oordeel van het comité de uitzetting van Mutombo naar Zaire als een overtreding van art. 3 van het verdrag worden beschouwd.

In dit verband is het interessant, dat art. 20 vijfde lid van het Antifolterverdrag de mogelijkheid opent af te wijken van de normale procedure dat de rapporten van het comité vertrouwelijk blijven. De enige keer dat van deze mogelijkheid (gedeeltelijke publicatie) gebruik is gemaakt betrof uitgerekend een rapport ten aanzien van Turkije (Report of the Committee against Torture. General Assembly Official records. Forty-eight Session. Supplement No. 44A (A/48/44/Add. 1). In de conclusies van dit rapport staat o.m. te lezen: 'Nevertheless, the Committee remains concerned at the number and substance of torture in the State party'.

Het (Europees) Antifolter-comité aanvaardde op 15 december 1992 een Public Statement on Turkey, met zware kritiek op de folterpraktijken van de Turkse politie (vgl. par. 21: '(...) the CPT can only conclude that the practice of torture and other forms of severe ill-treatment of persons in police custody remains widespread in Turkey and that such methods are applied to both ordinary criminal suspects and persons held under anti-terrorism provisions'). Het betrof de eerste en tot dusver enige maal dat het CPT gebruik maakte van de mogelijkheid (art. 10 tweede lid van het verdrag) om de in principe vertrouwelijke rapporten te publiceren, hetgeen als een zware sanctie moet worden opgevat.

Het folterverbod en het refoulement-verbod in de genoemde verdragen moeten worden beschouwd als ius cogens. Vgl. in die zin het Zwitserse Bundesgericht in een beslissing van 22 maart 1983 (rechtsoverweging 6), in: *Europäische Grundrechte Zeitschrift* 1983, pp. 253–256.

Volgens requirant is de rechter in deze zaak verplicht zelf het volkenrecht toe te passen, en dat niet aan de administratie over te laten. Vgl. o.a. J. Mus, *Verdragsconflicten voor de Nederlandse rechter*, Zwolle 1996, p. 17: 'Resumerend: de hoofdregel is dat de rechter bevoegd (en verplicht) is het volkenrecht in de nationale

rechtsverhoudingen toe te passen, voor zover zich dat voor toepassing door hem leent. Het betreft een regel van ongeschreven staatsrecht die voortvloeit uit het in Nederland geldend monistisch stelsel. Dit geldt ook bij vertragsconflicten; zie het Kruisrakettenarrest HR 10 november 1989, NJ 1991, 248 en het Short-arrest (HR 30 maart 1990, NJ 1991, 249).

De genoemde volkenrechtelijke normen lenen zich voor toepassing door de rechter, mits voldoende aan relevante feiten is komen vast te staan, althans aannemelijk is geworden. Dat is volgens requirant in casu het geval, zowel wat de persoonlijke factoren betreft (met name het feit dat requirant in Turkije reeds werd gemarteld) als wat de situatie in Turkije betreft. Van het inwinnen van nadere informatie door de Minister van Justitie, en met name van het vragen van garanties ten behoeve van requirant, is geen positief resultaat te verwachten.

Daarom dient de aangevallen beslissing te worden vernietigd en de verzochte uitlevering alsnog ontoelaatbaar te worden verklaard.

Hoge Raad:

5. Beoordeling van het middel

- 5.1 Blijkens het proces-verbaal van de zitting van de Rechtbank hebben (enz.; zie Rechtbank; *red.*)
- 5.1.2 Mede op deze gronden hebben de raadsleden het verweer gevoerd dat door de Rechtbank als volgt is samengevat en verworpen: (enz.; zie Rechtbank; *red.*)
- 5.2 Het middel komt tegen deze beslissing van de Rechtbank op met het betoog dat de Rechtbank de aangevoerde omstandigheden had moeten betrekken in haar beoordeling omtrent de toelaatbaarheid van de verzochte uitlevering, en de uitlevering op grond van die omstandigheden ontoelaatbaar had moeten verklaren.
- 5.3.1 Bij de beoordeling van het middel dient uitgangspunt te zijn dat blijkens het bepaalde in de artikelen 8 en 10 UW het systeem van de Uitleveringswet meebrengt dat omtrent de vraag, of de gevraagde uitlevering moet worden geweigerd wegens een gegrond vermoeden dat bij inwilliging van het verzoek de opgeëiste persoon zal worden blootgesteld aan een inbreuk op zijn fundamentele rechten, het oordeel is voorbehouden aan de Minister van Justitie.
- 5.3.2 Blijkens de parlementaire geschiedenis van het wetsontwerp dat tot de Uitleveringswet heeft geleid liggen hieraan de volgende gedachten ten grondslag:

'dat de regering de beschikking heeft over informatie omtrent de politieke situatie en de strafrechtspleging in andere landen, die voor de rechter ontoegankelijk zijn. Indien de regering zou worden gebonden aan het oordeel van de rechter, zou zij niet verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de te nemen beslissing. Een eventuele interventie van de Nederlandse regering in geval tegen de verwachting in toch discriminatoire vervolging plaatsvindt, zou daardoor aan kracht inboeten'

(Memorie van Antwoord, Kamerstukken II, 1965–1966, 8054, nr. 10, blz. 5).

Voorts dient in aanmerking te worden genomen dat de uitleveringsrechter de mogelijkheid ontbeert om van de verzoekende staat waarborgen te bedingen opdat de opgeëiste persoon na zijn uitlevering niet het slachtoffer zal worden van inbreuken op zijn fundamentele rechten.

- 5.4 In een geval als het onderhavige, dat zich hierdoor kenmerkt dat door de opgeëiste persoon gemotiveerd wordt aangevoerd dat hij door politiefunctionarissen van de verzoekende staat is gefolterd, is de onder 5.3.1 bedoelde regel in zoverre niet van toepassing, aangezien, indien zulks komt vast te staan, die inbreuk op het recht van de opgeëiste persoon om niet te worden gefolterd niet meer kan worden afgewend.
- 5.5.1 Artikel 3, eerste lid, van het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing, gesloten te New York op 10 december 1984 (Trb. 1985, 69) luidt, voorzover te dezen van belang:

'No State Party shall (...) extradite a person to another State where there are substantial grounds for believing that he would be in danger of being subjected to torture.'

- 5.5.2 Gelet op doel en strekking van het evengemelde verdrag — te weten het doeltreffender maken van

de bestrijding van onder meer foltering in de gehele wereld — ligt in deze bepaling, naast het verbod uit te leveren wanneer er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat de opgeëiste persoon na zijn uitlevering gevaar zou lopen in de verzoekende staat aan foltering te zullen worden onderworpen, a fortiori besloten dat evenmin mag worden uitgeleverd indien vaststaat dat, in verband met de zaak met betrekking waartoe de uitlevering wordt gevraagd, foltering van de opgeëiste persoon door functionarissen van de verzoekende staat reeds heeft plaatsgehad.

5.5.3 Genoemd artikel 3 derogert aan een uit enig uitleveringsverdrag voortvloeiende uitleveringsverplichting. Indien komt vast te staan dat de opgeëiste persoon in verband met de desbetreffende zaak door functionarissen van de verzoekende staat is gefolterd is de verzochte uitlevering derhalve niet voor inwilliging vatbaar en dus ontoelaatbaar.

5.6 Gelet op het evenoverwogene had de Rechtbank de aangevoerde omstandigheid dat B. bij zijn verhoor met betrekking tot de onderhavige zaak door Turkse politiefunctionarissen is gefolterd op haar aannemelijkheid moeten onderzoeken, en heeft zij het verweer dat B. om die reden niet mag worden uitgeleverd op ontoereikende grond verworpen.

5.7 Het middel is derhalve terecht voorgesteld.

6. Slotsom

Het vorenoverwogene brengt mee dat de bestreden uitspraak niet in stand kan blijven en de Hoge Raad zal hebben te doen wat de Rechtbank had behoren te doen.

7. Bestissing

De Hoge Raad:

Vernietigt de bestreden uitspraak;

Beveelt dat B. zal worden opgeroepen ter openbare zitting van de Hoge Raad van maandag 11 november 1996 te 13.30 uur, teneinde omtrent het verzoek tot zijn uitlevering te worden gehoord.